

PROJE KAPSAMLI MAYIN TEMİZLEME STANDARTLARI (PKMITS)

Mart 2026

PKMITS-02 Çevre Yönetimi

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi
Millî Savunma Bakanlığı
Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı
Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi
Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)
06330 Yenimahalle / Ankara/TÜRKİYE

E-posta: turmac@msb.gov.tr
Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33
Faks: 0 (312) 2131826
(Web: <https://msb.gov.tr/Mafam>)

Uyarı

Bu doküman, kapak sayfasında belirtilen tarihten itibaren yürürlüktedir. Proje Kapsamlı Mayın Temizleme Standartları (PKMTS) sürekli gözden geçirme ve revizyona tabi olduğundan, kullanıcılar dokümanın durumunu doğrulamak için, MAFAM D.Bşk.lığı İnternet sitesine (<https://msb.gov.tr/Mafam>) başvurmalıdır.

Telif Hakkı

Bu doküman, bir Proje Kapsamlı Mayın Temizleme Standardıdır (PKMTS) ve telif hakları MAFAM'a aittir. Bu doküman veya bir kısmı, MAFAM'ın önceden yazılı izni olmaksızın, hiçbir biçimde veya vasıta ile ve başka amaçlarla kopyalanamaz, saklanamaz veya iletilemez.

Bu doküman satılamaz.

Türkiye Cumhuriyeti Milli Mayın Faaliyet Otoritesi

Millî Savunma Bakanlığı

Millî Mayın Faaliyet Merkezi Dairesi Başkanlığı

Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu Genel Müdürlüğü Yerleşkesi

Döğol Caddesi No:4 Anadolu Meydanı (Tandoğan)

06330 Yenimahalle / ANKARA

E-posta: turmac@msb.gov.tr

Tel: 0 (312) 4025430-31-32-33

Faks: 0 (312) 2131826

(Web: <https://msb.gov.tr/Mafam>)

MMFS – Mart 2026

Tüm hakları saklıdır.

İÇİNDEKİLER

Konu	Paragraf Nu.	Sayfa
Uyarı ve Telif Hakkı	-	2
Giriş	02.1.-02.8.	4
Çevresel Etkiler ve Yüklenici Sorumlulukları	02.9.-02.16.	4-5
Çevresel Risk Değerlendirmesi	02.17.-02.18.	5
Personelin Bilgilendirilmesi ve Yetki	02.19.-02.24.	5-6
İklim Değişikliği ve İklim Riski	02.25.-02.26.	6
Çalışma Sahaları ve Destek Tesisleri	02.27.-02.35.	6
Merkezi İmha Sahaları	02.36.-02.37.	7
Tuvaletler	02.38.-02.42.	7
Su İkmali	02.43.-02.46.	7
Katı ve Gıda Atıkları	02.47.-02.56.	7-8
Zararlı Hayvanlar ve Hastalık Taşıyıcı Böceklerin Kontrolü	02.57.	8
Zehirli ve Zararlı Atıklar	02.58.-02.59.	8
Tesis Islahı	02.60.-02.66.	8
Su Yolları ve Yeraltı Suları	02.67.-02.73.	8-9
Bitki Örtüsünün Yakılması	02.74.-02.84.	9
Mekanik Faaliyetler	02.85.-02.101.	9-10
Araçların ve Teçhizatın Bakımı	02.102.-02.110.	10-11
Tehlikeli Maddelerin Nakli	02.111.-02.114.	11
Zehirli ve Tehlikeli Maddeler	02.115.-02.126.	11-12
Çiftlik Hayvanları ve Yaban Hayatı	02.127.-02.128.	12
Kültürel ve Tarihî Değere Sahip Sahalar	02.129.-02.134.	12
Değişiklik Kaydı	-	13

ÇEVRE YÖNETİMİ

GİRİŞ

02.1. PKMTS-02; mayın temizleme faaliyetleri ile Kalite Güvence/Kalite Kontrol (KG/KK) faaliyetleri dâhil olmak üzere, mayın temizleme ile ilişkili tüm faaliyetlerin çevre üzerindeki olumsuz etkilerinin asgari seviyeye indirilmesini amaçlar.

02.2. Bu standart; mayın temizleme faaliyetlerinin tamamlanmasını müteakip, mayınlı alanların planlandığı şekilde güvenli, sürdürülebilir ve çevresel açıdan uygun kullanıma hazır hâle getirilmesini teminen, mayın temizleme ve KG/KK yüklenicileri tarafından uygulanacak asgari çevre koruma tedbirlerine ilişkin usul ve esasları kapsar.

02.3. PKMTS-02 kapsamında yürütülecek çevre yönetimi faaliyetleri; **MMFS 07.13** (Mayın Faaliyetlerinde Çevre Yönetimi ve İklim Değişikliği) dokümanında yer alan ilke, yaklaşım ve gerekliliklerle uyumlu olarak planlanır ve icra edilir.

02.4. Çevresel hususlar ile iklim değişikliğine bağlı mevcut ve öngörülen riskler; mayın temizleme faaliyetlerinin planlama, icra ve saha kapatma safhaları dâhil olmak üzere tüm süreçlerde **bütüncül bir yaklaşımla** değerlendirilir.

02.5. Yüklenici; çevre yönetimine ilişkin tüm faaliyetlerini **ihale dokümanlarında belirtilen hükümler esas alınarak**, bunlara aykırılık teşkil etmemek kaydıyla **MMFS ve MMFSUT hükümleri çerçevesinde** planlamak, icra etmek, izlemek, kayıt altına almak ve raporlamakla yükümlüdür.

02.6.Yüklenici;

- a. Faaliyetlere başlamadan önce çevresel risk ve etkileri belirlemek,
- b. Çevre koruma tedbirlerini içeren uygulama prosedürlerini ve SUT'larını hazırlamak,
- c. Çevresel izleme, kayıt ve raporlama sistemini tesis etmek,
- ç. Saha personelini çevre koruma ve iklim etkileri konusunda bilgilendirmek ve eğitmek,
- d. Faaliyet süresince ortaya çıkabilecek çevresel uygunsuzluklar için düzeltici/önleyici tedbirleri derhâl uygulamak, hususlarında ihale dokümanları, MMFS ve MMFSUT hükümleri kapsamında sorumludur.

02.7. Yüklenici tarafından hazırlanacak çevre yönetimine ilişkin tüm planlar, prosedürler, uygulama talimatları ve raporlar; uygulamaya alınmadan önce MAFAM D.Bşk.lığı onayına sunulur. Onaylanmamış hiçbir doküman yürürlüğe konulamaz ve uygulanamaz.

02.8. Yüklenici; çevre yönetimi faaliyetlerine ilişkin tüm kayıt ve raporları, **MMFSUT-08** (Bilgi Yönetimi) ile **MMFSUT-09** (Görev Belgeleri ve Rapor İşlemleri) hükümlerine uygun şekilde tutmak, muhafaza etmek ve MAFAM D.Bşk.lığına sunmakla yükümlüdür.

ÇEVRESEL ETKİLER VE YÜKLENİCİ SORUMLULUKLARI

02.9. Mayın temizleme faaliyetleri ile bu faaliyetleri destekleyen tüm işlemler; icra edildikleri çevre üzerinde kısa ve uzun vadeli olumsuz etkiler oluşturma potansiyeline sahiptir.

02.10. Bu etkiler; imha faaliyetlerine bağlı geçici etkilerin yanı sıra aşağıda belirtilen hususları da içerebilir:

- a) Toprak ve su sistemlerinin kirlenmesi,
- b) Bitki örtüsünün tahrip edilmesi,
- c) Su yollarının bozulması,

- ç) Toprak yapısında kalıcı değişiklikler meydana gelmesi,
- d) Yaban hayatı ile kültürel ve tarihî alanların zarar görmesi.

02.11. Mayın temizleme yüklenicileri; hazırlayacakları Standart Uygulama Talimatlarında (SUT), çevre yönetimine ve çevrenin korunmasına yönelik tedbirlere açık şekilde yer vermekle yükümlüdür.

02.12. Faaliyetler; mülk ve altyapıya gereksiz zarar verilmemesi, çevresel etkinin asgari seviyede tutulması ve bölge halkı ile personelin emniyetinin sağlanması esasları doğrultusunda planlanır ve icra edilir.

02.13. Planlama safhasında çevresel etkiler değerlendirilir; bu etkilerin önlenmesi veya azaltılmasına yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirler belirlenir. Söz konusu tedbirler, Kalite Yönetim Sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınır.

02.14. Çevresel etkilerin asgari seviyeye indirilmesine yönelik gerekli tedbirleri almayan yükleniciler; masrafları kendilerine ait olmak üzere tespit edilen eksikliklere yönelik giderici faaliyetleri yerine getirmekle yükümlüdür.

02.15. Çevre yönetimi yükümlülüklerine uyulmaması durumu; KG/KK süreçlerinde uygunsuzluk olarak değerlendirilir ve gerekli görülmesi hâlinde, düzeltici ve/veya önleyici faaliyetler tamamlanıncaya kadar ilgili faaliyetlerin durdurulmasına esas teşkil eder.

02.16. Mayın temizleme faaliyetlerine başlanmadan önce; yükleniciler tarafından faaliyetin icra edileceği sahaya özgü çevresel risk değerlendirmesi yapılır.

ÇEVRESEL RİSK DEĞERLENDİRMESİ

02.17. Çevresel risk değerlendirmesi kapsamında asgari olarak aşağıda belirtilen hususlar değerlendirilir:

- a) Erozyon ve sel riski,
- b) Toprak yapısı ve drenaj özellikleri,
- c) Yangın riski,
- ç) Hassas ekosistemler ve doğal yaşam alanları,
- d) Mevsimsel ve iklim kaynaklı riskler.

02.18. Tespit edilen çevresel risklere yönelik alınacak tedbirler; faaliyet planlarına, saha uygulamalarına ve ilgili Standart Uygulama Talimatlarına (SUT) yansıtılır.

PERSONELİN BİLGİLENDİRİLMESİ VE YETKİ

02.19. Mayın temizleme yüklenicilerince istihdam edilen tüm personel; **PKMTS-02** hükümleri hakkında bilgilendirilir ve çevrenin korunmasına ilişkin yükümlülüklerini eksiksiz şekilde anlamakla mükelleftir.

02.20. **PKMTS-02** kapsamında çevre yönetimine ilişkin hususların yorumlanması, uygulanması ve tereddütlerin giderilmesine yönelik nihai yetki MAFAM D.Bşk.lığına aittir.

02.21. MAFAM D.Bşk.lığı tarafından verilen yazılı talimat ve değerlendirmeler bağlayıcıdır.

02.22. Mayın temizleme ve KG/KK yüklenicileri; çevre yönetimi uygulamalarının sahada etkin, sürekli ve mevzuata uygun şekilde yürütülmesini teminen, yeterli bilgi ve yetkiye sahip bir Çevre Sorumlusu görevlendirmekle yükümlüdür.

02.23. Çevre Sorumlusu;

- a) Çevresel tedbirlerin sahada uygulanmasını takip etmek,
- b) Çevresel uygunsuzlukları tespit etmek, kayıt altına almak ve raporlamak,
- c) KG/KK faaliyetleri kapsamında çevreye ilişkin hususlarda koordinasyonu sağlamak,
- ç) Gerekli hâllerde düzeltici ve önleyici faaliyetlerin başlatılmasını ve takibini temin etmekle sorumludur.

02.24. Çevre Sorumlusunun yetki ve sorumlulukları; yüklenici tarafından hazırlanan Standart Uygulama Talimatlarında (SUT) açık ve tereddüde mahal vermeyecek şekilde tanımlanır.

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ VE İKLİM RİSKİ

02.25. Mayın temizleme faaliyetlerinin planlanması ve icrası sırasında; iklim değişikliğinin mevcut ve öngörülen etkileri ile iklim kaynaklı riskler dikkate alınır.

02.26. Çevre yönetimi uygulamaları; iklim risklerinin azaltılmasına, iklim dayanıklılığının artırılmasına ve çevresel olumsuz etkilerin asgari seviyede tutulmasına yönelik olarak planlanır ve icra edilir.

ÇALIŞMA SAHALARI VE DESTEK TESİSLERİ

02.27. Çalışma sahaları, barınma alanları, ofisler ve diğer geçici destek tesisleri; sağlam, stabil ve iyi drene edilmiş alanlarda tesis edilir.

02.28. Tesislerin yer seçiminde;

- a) İçme suyu temini,
- b) Atık ve atık su yönetimi,
- c) Haşere ve kemirgen kontrolü,
- ç) Gıda hazırlama faaliyetleri dikkate alınır.

02.29. Ağaçlar, bitki örtüsü, yaban hayatı ve doğal yaşam alanlarının korunması önceliklidir. Mümkün olan durumlarda mevcut yollar ve daha önce kullanılmış sahalar tercih edilir.

02.30. Tesislerin yer seçimi; yerel yetkililerle istişare edilerek, sosyal, ekonomik ve kültürel etkiler ile mevzuata uygunluk gözetilerek belirlenir.

02.31. Hâkim rüzgâr yönü, toz ve gaz taşınımı dikkate alınır; hava kalitesi üzerindeki olumsuz etkiler asgari seviyede tutulur.

02.32. Yükleniciler; faaliyetlerin kapsamı, süresi ve çevre halkı üzerindeki geçici etkileri hakkında yerel halk ve yetkililerle gerekli bilgilendirmeyi yapar.

02.33. Mayın temizleme faaliyetleri sırasında oluşabilecek gürültü, titreşim ve toz etkileri; çevre halkı, yaban hayatı ve çevresel hassasiyetler dikkate alınarak asgari seviyede tutulacaktır.

02.34. Özellikle mekanik faaliyetlerin yoğun olduğu sahalarda;

- a) Toz oluşumunu azaltıcı sulama veya benzeri tedbirler alınır,
- b) Gürültü ve titreşimin yerleşim alanları üzerindeki etkileri izlenir,
- c) Gerekli görülen hâllerde çalışma saatlerine yönelik kısıtlamalar uygulanabilir.

02.35. Bu tedbirler, saha koşulları ve yerel şartlar dikkate alınarak planlanır ve icra edilir.

MERKEZİ İMHA SAHALARI

02.36. Merkezi imha sahaları; **PKMTS-16** hükümleri çerçevesinde ve yalnızca MAFAM D.Bşk.lığı onayıyla kullanılır.

02.37. Gerekli görülmesi hâlinde; merkezi imha sahalarının kullanımı öncesinde resmî Çevresel Etki Değerlendirmesi yapılır ve saha kapatma öncesi ıslah tedbirleri planlanır.

TUVALETLER

02.38. Personel, insani atıkları toprak zemine veya su yollarına boşaltmayacaktır.

02.39. Çalışma sahaları ile idari ve barınma tesislerinde, **asgari her 20 personel için** bir adet tuvalet sağlanacaktır.

02.40. Mümkün olan durumlarda; atıkların onaylı alanlara veya septik tanklara boşaltılmasını sağlayan, vidanjörle tahliye edilebilen geçici tuvaletler kullanılacaktır.

02.41. Tuvaletler; temizlik sahaları, idari alanlar, kontrol noktaları, barınma ve yemek hazırlama alanları ile su yolları ve kuyulardan **en az 20 metre** mesafede konumlandırılacaktır.

02.42. Sahra tipi tuvalet veya kuru drenaj çukuru kullanılması zorunlu olan durumlarda; çukur dolduğunda üzerinin **en az 0,5 metre toprak tabakası ile** kapatılmasına imkân verecek yeterli toprak derinliği bulunacaktır.

SU İKMALİ

02.43. Su ikmali; yakın çevredeki arazi kullanıcılarının, arazi sahiplerinin ve bölge halkının mevcut su kullanımını olumsuz etkilemeyecek şekilde planlanacaktır.

02.44. Bu durumun mümkün olmadığı hâllerde su ikmali; yerel halk üzerinde olumsuz etki oluşturmayacak sahalardan, ikmal tankerleri vasıtasıyla sağlanacaktır.

02.45. Kanalizasyon altyapısının bulunmadığı sahalarda; banyo, çamaşırhane ve mutfak faaliyetleri sonucu oluşan atık sular, kuru drenaj çukurlarına yönlendirilecektir.

02.46. Bu tür drenajların su yollarına veya sahra tuvaletlerine karışmasına kesinlikle izin verilmeyecektir.

KATI VE GIDA ATIKLARI

02.47. Katı atık ve gıda atığı konteynerleri; toplama periyotları arasında oluşacak tüm atıkları muhafaza edebilecek yeterlilikte olacaktır.

02.48. Konteynerler; sıvı sızıntılarını önleyecek şekilde sızdırmaz özellikte olacak ve kemirgenler ile diğer hayvanların girişini engelleyecek biçimde tasarlanacaktır.

02.49. Tutuşabilir atıklar ile diğer atıkların ayrı muhafaza edilmesini teminen yeterli sayıda konteyner bulundurulacaktır.

02.50. Atıklar; geri dönüşüm veya imha işlemleri için düzenli aralıklarla onaylı boşaltım sahalarına nakledilecektir.

02.51. Nakliye sırasında, kamuya açık yol ve otoyollarda atık kaybını önlemeye yönelik gerekli tüm tedbirler alınacaktır.

02.52. Atıkların gömülmesi; yalnızca yetkili makamların onayı alınarak ve belirlenen sahalarda gerçekleştirilecektir.

02.53. Çöp çukurları; barınma alanları, yemek hazırlama sahaları, su yolları ve kuyulardan uzak konumlandırılacak ve yeraltı suyunu kirletmeyecek şekilde tesis edilecektir.

02.54. Atıkların sahada imhasının zorunlu olduğu durumlarda; tutuşabilir katı atıklar kontrollü şekilde konteyner veya çukurlar içerisinde yakılacaktır.

02.55. Yakma işlemi sonrasında oluşan kalıntılar çukura boşaltılacak ve üzerleri toprakla kapatılacaktır.

02.56. Her yakma işlemi sonrası arta kalan küller mutlaka örtülecektir.

ZARARLI HAYVANLAR VE HASTALIK TAŞIYICI BÖCEKLERİN KONTROLÜ

02.57. Mayın temizleme ve KG/KK yüklenicileri; zararlı hayvanlar ile hastalık taşıyıcı böceklerin kontrol altına alınmasına yönelik gerekli önleyici tedbirleri almakla yükümlüdür.

ZEHİRLİ VE ZARARLI ATIKLAR

02.58. Zehirli ve zararlı atıklar sahada gömülmeyecek; toplanarak onaylı boşaltım veya imha sahalarına sevk edilecektir.

02.59. Geri dönüştürülebilir nitelikteki atıklar (kâğıt, cam, alüminyum ve plastik) evsel atıklardan ayrı toplanacak ve bu amaçla oluşturulan ayrı istasyonlarda muhafaza edilecektir.

TESİS ISLAHI

02.60. Mayın temizleme faaliyetlerinin tamamlanmasını müteakip; tüm geçici destek tesisleri, binalar, teçhizat, artık malzemeler ve kamp altyapısı unsurları tamamen kaldırılacaktır.

02.61. Sahra tuvaletleri, kuru drenaj çukurları ve çöp çukurları doldurularak üzerleri toprakla kapatılacaktır.

02.62. Yüzeyler; erozyonu önleyecek ve doğal bitki örtüsünün yeniden oluşmasını sağlayacak şekilde ıslah edilecektir.

02.63. Uygulanabildiği ölçüde bozulan sahalar orijinal hâline getirilecektir.

02.64. Geçici tesislerin kaldırılması ve saha ıslahının tamamlanmasını müteakip, çevresel uygunluk durumu KG/KK kapsamında değerlendirilecektir.

02.65. Gerekli görülmesi hâlinde, MAFAM D.Bşk.lığı tarafından yerinde kontrol yapılarak çevresel kabul gerçekleştirilecektir.

02.66. Çevre yönetimi uygulamalarının etkinliği, MMFS 07.13 ve MMFS 07.40 hükümleri çerçevesinde izlenecek; tespit edilen eksiklikler doğrultusunda sürekli iyileştirme yaklaşımı benimsenecektir.

SU YOLLARI VE YERALTI SULARI

02.67. Geçici tesislerin kurulması ve işletilmesi dâhil olmak üzere tüm faaliyetler; erozyon ve çökme sonucu oluşabilecek çamurun herhangi bir su yoluna karışmasını önleyecek veya asgari seviyeye indirecek şekilde yürütülecektir.

02.68. Temizlik faaliyetlerinin icrası için mutlak surette gerekli olmadıkça, operasyonlar sırasında su yollarındaki doğal akış engellenmeyecektir.

02.69. Su akışının geçici olarak yönünün değiştirilmesi veya bir barajla durdurulmasının zorunlu olduğu durumlarda; faaliyete başlanmadan önce MAFAM D.Bşk.lığı, arazi sahipleri/kullanıcıları ve ilgili yerel yetkililerle istişare edilerek mutabakat sağlanacaktır.

02.70. Operasyonlar süresince hiçbir su yoluna engel veya moloz bırakılmayacaktır.

02.71. Herhangi bir malzemenin istem dışı olarak su yoluna düşmesi hâlinde, söz konusu malzeme derhal kaldırılacaktır.

02.72. Organik maddeler, çöpler, küller, petrol ürünleri ve diğer tehlikeli maddeler; su yollarını veya yeraltı sularını kirletmeyecek şekilde muhafaza edilecek ve/veya imha edilecektir.

02.73. Bu tür maddelerin yerleştirilmesi ve imhası, yalnızca çevresel açıdan kabul edilebilir şartlar dâhilinde gerçekleştirilecektir.

BİTKİ ÖRTÜSÜNÜN YAKILMASI

02.74. Mayın temizleme öncesinde bitki örtüsünün yakılarak kaldırılmasının gerekli görülmesi hâlinde; yakma planları hazırlanacaktır.

02.75. Yakma planları için MAFAM D.Bşk.lığı, arazi sahipleri/kullanıcıları ve yerel yetkililerle müzakere edilerek gerekli onaylar alınacaktır.

02.76. Yakma faaliyetine dâhil olan tüm personel; yakma planı, emniyet, gözetleme, kontrol ve soğutma usulleri hakkında ayrıntılı şekilde bilgilendirilecektir.

02.77. Yakma sahası çevresinde; yangının izlenmesi, kontrol altına alınması ve gerektiğinde soğutulabilmesi amacıyla emniyet geçitleri, erişim yolları ve yangın emniyet şeritleri oluşturulacaktır.

02.78. Yakma işlemi öncesinde çevredeki bitki örtüsü ıslatılacak; rüzgâr yönü ve bitkilerin kuruluk durumu dikkate alınacaktır.

02.79. Kontrol dışına çıkma riski bulunan hiçbir yakma faaliyeti başlatılmayacaktır.

02.80. Yakma işlemi yalnızca aynı gün içinde tamamlanabilecekse icra edilecek; gece yakma faaliyetine izin verilmeyecektir.

02.81. Yakma işlemi için tutuşturucu kullanılması zorunlu ise, bu maddeler yalnızca gerekli asgari miktarda kullanılacaktır.

02.82. Tutuşturma yöntemi dikkatle planlanacak; mümkün olan durumlarda uzaktan tutuşturma tercih edilecektir.

02.83. Sahada; gözetleme, kontrol ve soğutmanın sağlanabilmesi için gerekli sayıda personel ve teçhizat bulundurulacaktır.

02.84. Yangın emniyet sahaları ve kaçış yolları tesis edilecek; dövücü, kürek, su pompaları, yangın söndürücüler, hazır su ve hortumlar dâhil olmak üzere yeterli yangınla mücadele teçhizatı hazır bulundurulacaktır.

MEKANİK FAALİYETLER

02.85. PKMTP'nin boyutu, kapsamı ve zaman planı; MMTT'nin yoğun kullanımını gerektirebilir.

02.86. Öncelik her durumda; mayınlı sahalarda mayın temizliğinin emniyetli, etkin ve etkili şekilde icra edilmesidir.

02.87. Bununla birlikte, temizlenmiş sahanın hedeflenen kullanım amacının tarım olabileceği dikkate alınacaktır.

02.88. Bu kapsamda MMTT tipinin ve kullanım yöntemlerinin seçiminde; toprağın mümkün olduğunca orijinal yapısına yakın bırakılması ve gerekli düzeltici faaliyetlerin planlanması amacıyla azami gayret gösterilecektir.

02.89. MMTT, yalnızca belirlenen mayın temizleme sahalarında veya eğitim/teçhizat hazırlık sahalarında kullanılacaktır.

02.90. Operatörlerin; bitki örtüsüne, akarsu kıyılarına veya saha sınırları dışında kalan alanlara zarar vermesine izin verilmeyecektir.

- 02.91.** Ağır vasıtaların hareketi; uygun durumda olan mevcut geçiş yolları ve patikalar ile sınırlandırılacak ve mümkün olan durumlarda asgari seviyede tutulacaktır.
- 02.92.** Paletli araçlar sahaya taşıma aracı üzerinde sevk edilecek; asfalt yollarda kullanılmayacaktır.
- 02.93.** Makinelerin bakımı uygun şekilde yapılacak; yakıt, hidrolik sıvı veya motor yağı sızıntıları derhal giderilecektir.
- 02.94.** Yakıt veya sıvı kaçağı bulunan araç ve teçhizat, herhangi bir su yolu yakınında çalıştırılmayacak ve su yolu çevresine sokulmayacaktır.
- 02.95.** Faaliyetlerin tamamlanmasını müteakip; yüzey toprağının ve orijinal kök yapısının mümkün olduğunca yerinde bırakılması veya eski hâline getirilmesi maksadıyla gerekli toprak ıslah tedbirleri alınacaktır.
- 02.96.** Yerinden kaldırılan toprakların mümkün olan en kısa sürede orijinal konumlarına döndürülmesi sağlanacaktır.
- 02.97.** Faaliyetlerin sona ermesini müteakip, doğal veya suni drenaj kanalları hasarsız bırakılacak; hasar oluşmuş ise onarılmış hâlde teslim edilecektir.
- 02.98.** Temizlenmiş alanların kazı çukurları ile bırakılmaması esastır; oluşan çukurlar doldurulacak, zemin düzleştirilecek ve/veya tesviye edilecektir.
- 02.99.** MAFAM D.Bşk.lığı tarafından talep edilmesi hâlinde; yeniden ekim, rüzgâr siperlerinin inşası veya benzeri ilave düzeltici faaliyetler icra ettirilebilir.
- 02.100.** Sahalardan kaldırılan enkaz, moloz, tel ve engel kalıntıları toplanarak yerel atık yönetimi düzenlemelerine uygun şekilde imha edilecektir.
- 02.101.** Uygulanabildiği durumlarda, bu tür imha işlemleri hakkında yerel yetkililerle istişare edilecektir.

ARAÇLARIN VE TEÇHİZATIN BAKIMI

- 02.102.** Sahada tesis edilecek geçici yakıt depoları; herhangi bir su yolunun 30 metre yakınına, taşma sahası içerisine veya olası bir sızıntının su yolu ya da yeraltı suyuna karışma ihtimali bulunan bölgelere kesinlikle konuşlandırılmayacaktır.
- 02.103.** Araç ve teçhizatın bakım, onarım ve yıkanma faaliyetlerinin su yollarının ıslak çevresi içerisinde icrası yasaktır.
- 02.104.** Depolama tankları, konteynerler ve ilgili teçhizat düzenli kontrol edilerek bakımı yapılacak; arızalı hortumlar, vanalar ve muhafaza unsurları derhal onarılacaktır.
- 02.105.** Yakıt depolanan veya yakıt ikmali yapılan her sahada, yeterli sayıda yangın söndürme teçhizatı bulundurulacaktır.
- 02.106.** Yakıt ikmali, yağ drenajı ve benzeri işlemler; sert zemin üzerinde veya toplama kapları kullanılarak icra edilecektir.
- 02.107.** Mümkün olan durumlarda bakım ve onarım faaliyetleri; sahadaki geçici tesislerde değil, bu amaçla kurulan kalıcı tesislerde gerçekleştirilecektir.
- 02.108.** Bakım ve onarımın sahada yapılmasının zorunlu olduğu hâllerde; filtreler, hidrolik sıvılar, petrol ürünleri, kullanılmış bataryalar ve benzeri atıklar toplanarak çevresel açıdan kabul edilebilir yer ve yöntemlerle imha edilecektir.
- 02.109.** Yağ ve diğer tehlikeli maddelerin toprağa veya su yollarına dökülmesi yasaktır.

02.110. Süzölmüş yağlar ve zararlı maddeler; uygun toplama kapları ile toplanacak, muhafaza edilecek ve çevresel açıdan uygun şekilde imha edilecektir.

TEHLİKELİ MADDELERİN NAKLİ

02.111. Tehlikeli maddelerin naklinde, “Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik” hükümleri esas alınacaktır.

02.112. Malzeme ve ikmal maddelerinin naklinde kullanılan araçlar; amacına uygun olacak ve güzergâhın türü ile uzunluğuna göre gerekli donanımına sahip bulunacaktır.

02.113. Patlayıcılar, petrol ürünleri ile çevreye zarar verme potansiyeli bulunan maddeleri taşıyan araçlarda ilave koruyucu tedbirler uygulanacaktır.

02.114. İlave koruyucu tedbirler asgari olarak;

- a) Akma ve sızıntıları önleyici teçhizat ve konteynerlerin teminini,
- b) Yük emniyetinin branda, tespit malzemesi ve benzeri önlemlerle sağlanması,
- c) Uygun ikaz işaretlerinin kullanılmasını,
- ç) Taşınan malzemeye uygun yangın söndürme teçhizatı bulundurulmasını,
- d) Gerekli görölen yerlerde koruma/ilave koruma araçlarının kullanılmasını,
- e) Şoförlerin güzergâh ve kaza/dökölme usulleri hakkında bilgilendirilmesini,
- f) Araçların emniyetli ve dikkatli kullanılmasını kapsar.

ZEHİRLİ VE TEHLİKELİ MADDELER

02.115. Yakıtlar dâhil tüm zehirli ve tehlikeli maddeler; akma veya sızıntı ihtimalini en aza indirecek usul ve yöntemlerle taşınacak, depolanacak ve kullanılacaktır.

02.116. Temizlik, bakım ve hijyen faaliyetlerinde kullanılan deterjanlar, solventler, boyalar, dezenfektanlar ve benzeri kimyasal maddeler; çevreye zarar verme potansiyeli dikkate alınarak kontrol altında bulundurulur.

02.117. Bu tür maddeler;

- a) Uygun etiketleme ve muhafaza koşullarında depolanır,
- b) Gereksiz ve aşırı kullanımdan kaçınılır,
- c) Atıkları çevresel açıdan kabul edilebilir yöntemlerle bertaraf edilir.

02.118. Söz konusu maddelerin yönetimi, yüklenici SUT’larında açık şekilde düzenlenir.

02.119. İhtimalat planları hazırlanacak; dökölme ve sızıntıların temizlenmesinde kullanılacak materyaller faaliyete başlanmadan önce temin edilecektir.

02.120. Herhangi bir dökölme hâlinde; dökölen malzemenin toplanması ve temizlenmesi için gerekli işlemler derhal başlatılacaktır.

02.121. Dökölme nedeniyle kirlenen toprak veya bitki örtüsü uygun şekilde torbalanarak onaylı atık imha sahasına sevk edilecek; gerekli görölen hâllerde kirlenen alan rehabilite edilecektir.

02.122. Dökölmeleri temizlemede kullanılan materyaller; proje süresince meydana gelebilecek tekrarları karşılayacak şekilde yeterli stok seviyesinde bulundurulacak ve zamanında yenilenecektir.

02.123. Çevresel olaylar ve kazalar; **MMFS 10.60** (Mayın Temizleme Olaylarının İncelenmesi ve Raporlanması) hükümleri doğrultusunda kayıt altına alınır, raporlanır ve gerekli görülen hâllerde soruşturulur.

02.124. Yangın, sel, büyük çaplı sızıntı, yaygın çevresel kirlenme veya benzeri çevresel acil durumlar için yükleniciler tarafından gerekli tedbirler planlanır.

02.125. Çevresel acil durumlar; ilgili mevzuat, MMFS hükümleri ve MAFAM D.Bşk.lığı talimatları doğrultusunda yönetilir.

02.126. Çevresel acil durumlara ilişkin olaylar; kayıt altına alınır, raporlanır ve gerekli görülmesi hâlinde soruşturulur.

ÇİFTLİK HAYVANLARI VE YABAN HAYATI

02.127. Temizlik sahaları içerisinde veya yakın çevresinde bulunan çiftlik hayvanları ile yaban hayatına zarar verilmesine, bu unsurların kasten ürkütülmesine veya faaliyetleri olumsuz etkileyecek davranışlarda bulunulmasına izin verilmez.

02.128. Avlanma, balıkçılık ve ateşli silahların kullanımına ilişkin yürürlükte bulunan yerel kanun, yönetmelik ve teamüllere eksiksiz uyulacaktır.

KÜLTÜREL VE TARİHİ DEĞERE SAHİP SAHALAR

02.129. Mayınlı sahalarda kültürel ve tarihî değerlere rastlanması beklenmemekle birlikte, çalışma sahaları ve geçici tesislerin yakın çevresinde bu nitelikte alanlar bulunabilir.

02.130. Faaliyetlere başlanmadan önce yükleniciler; bu tür alanların tespiti amacıyla yerel halk ve ilgili yetkililerle gerekli irtibatı kuracaktır.

02.131. Kültürel veya tarihî değere sahip sahaların belirlenmesi hâlinde; çalışanların bu sahalara zarar verecek faaliyette bulunmalarını önlemeye yönelik gerekli operasyonel tedbirler alınacaktır.

02.132. Bu kapsamda, taşıma emniyeti bulunmayan mayınların/patlamamış mühimmatın yerinde imhasına yönelik koruyucu düzenlemelerin uygulanması dâhil, sahaların zarar görmesini engelleyecek tüm tedbirler uygulanacaktır.

02.133. Faaliyetler sırasında tarihî veya kültürel değere sahip olduğu değerlendirilen herhangi bir nesnenin tespiti hâlinde; sahadaki tüm çalışmalar derhal durdurulacak ve durum gecikmeksizin MAFAM D.Bşk.lığına bildirilecektir.

02.134. MAFAM D.Bşk.lığından uygun talimat alınmadan faaliyetlere yeniden başlanmayacaktır.

Değişiklik Kaydı

PKMTS Değişiklik Yönetimi

PKMTS serisi standartlar yıllık olarak resmi gözden geçirmeye tabi tutulur; ancak bu durum, yıl içinde faaliyetlerin güvenliği ve etkinliği veya yazım hataları nedeniyle değişiklik yapılmasını engellemez. Değişiklikler sadece MAFAM D.Bşk.lığı yetkisinde yapılabilir. PKMTS'nin yenilenmesi veya değiştirilmesi hakkında olan herhangi bir mütalaa veya teklif MAFAM'a yapılmak zorundadır.

PKMTS'de değişiklik yapıldığında, aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde; numara, tarih ve değişikliğin genel detayları verilecektir.

PKMTS'nin resmi gözden geçirilmesi tamamlandığında, yeni baskılar yayımlanabilir. Yeni baskıya kadar yapılmış olan değişiklikler yeni baskının içinde bulunacak ve değişiklik kaydı tablosu temizlenecektir. Müteakip resmi gözden geçirme işlemi yapılmıncaya kadar değişikliklerin kaydedilmesine yeniden başlanacaktır.

<i>Değişiklik Numarası</i>	<i>Değişiklik Tarihi</i>	<i>Değişiklik Yapılan/Bölüm/Paragraf</i>	<i>Değişiklik Detayları</i>
1			
2			
3			
4			
5			